2005), som er et resultat av et slikt samarbeid, og *Motets metamorfoser* (Lizette Gradén & M.P. McIntyre, Stockholm 2009), som viser nordiske draktforskere i ferd med å bringe nye perspektiv inn i mote- og draktforskningen. I de kommende draktbøkene vil jeg derfor komme med en forsiktig oppfordring til Christiansen og museet om å søke inspirasjon i det gode arbeidet som gjøres på feltet.

Liv Emma Thorsen, Karen A. Rader og Adam Dodd (red.) 2013. *Animals on Display: The Creaturely in Museums, Zoos, and Natural History.* Penn State University Press, 232 sider.

Anmeldt av Anita Maurstad

Animals on Display. The Creaturely in Museums, Zoos, and Natural History setter lys på et viktig tema som framstilling av dyr i kultur- og naturhistorie. Artikkelsamlingen er fundert i et internasjonalt og flerfaglig forskningsprosjekt ved Universitetet i Oslo: 'Dyr som ting og dyr som tegn'. Forfatterne til de 9 kapitlene representerer ulike kunnskapsområder. Spennvidden er stor, noe som illustreres ved at fag som ornitologi, museologi og kulturhistorie finner plass sammen. Det er egen forskning fra ulike posisjoner ved museer og universiteter som presenteres. Artiklene er ulike, men svarer til hovedintensjonene, som redegjort for i innledningen.

Innledningen er skrevet av Dodd, Rader og Thorsen, som alle også har egne artikler i boka. Her lanseres viktige perspektiver som gir forventninger og setter rammer for lesningen av de følgende artiklene. Det understrekes at måter å representere dyr på er sentralt for hvordan vi tenker om og samhandler med dyr. En målsetting med boka er å vise hvordan forståelsen av dyr er tett forbundet med menneskelige måter å vise dem fram på; i museale utstillinger, i zoos, på internett og i vitenskapelige tekster. Og utgangspunktet, eller det som ligger bak ønsket om å tematisere hvordan dyr framstilles, er at dyr er egne subjekter i sine egne virkelige liv. Disse subjektivitetsaspektene ved dyr får ikke plass i framstillingene på museer o. l. Introduksjonen er noe kort, kun 9 sider, hvorav halvparten er presentasjoner av de enkelte artiklene. Jeg skulle gjerne lest mer av redaktørenes egne sammenfatninger og refleksjoner rundt innholdet i artikkelsamlingen. Temaet er viktig som forskningsfelt i dag, gitt de fornyete interessene både for museal kunnskapsproduksjon og for forholdet mellom mennesker og dyr, interesser som preger både vitensinstitusjoner og samfunnet for øvrig.

Introduksjonen gir noen nøkkelspørsmål som artiklene belyser: Hvordan blir dyr objekter? Hva er de ideologiske, kulturelle og pragmatiske dimensjonene i prosjekter som gjør dyr til objekter? Hvilke ideer, tankegods og praksiser preger presentasjonene og representasjonene av dyr? Artiklene tematiserer dette på ulike måter. Felles er et kulturhistorisk blikk på elementer i den museale naturhistorie. Museene har vært, og er, viktige produsenter av kunnskap om natur, og artiklene presenterer 'innlemmelseshistorier'; analyser av hvordan dyr innlemmes i museale samlinger, og som – for å bruke nok et nettverksteoretisk begrep – 'oversetter' de levde dyrelivene til de kunnskapsobjekter de blir på museer, i zoos, i internettframstillinger eller i vitenskapelige tekster. Det vises hvilke praksiser, ideer og museumsverktøy som er i bruk i ulike historiske prosjekter, og ikke minst hvordan de er i bruk. Gjennom forholdsvis rike empiriske beskri-

velser av innlemmelsesprosesser forstår vi bedre hvordan kunnskap om dyr er etablert, og at kunnskapen kommer til som en kombinasjon av vitenskapelige og kulturelle praksiser. Felles for artiklene er også et fokus på 'interart-møter'. Vi får innblikk i en rekke situasjoner der mennesker møter dyr. Det rapporteres fra slike møter i ulike tider fra 1600-tallet og fram til i dag. Som empiriske data er slike beretninger unike og gir materiale til dagens diskusjoner av 'interart-møter'.

Oppsummert gir artiklene interessante historier om kunnskapsprosesser der dyr oversettes fra levde liv som subjekter til objekter i kunnskapens navn. Artiklene utgjør spennende museal faghistorie og generell vitenshistorie. Vi får også innblikk i hvordan vår forståelse og interaksjon med dyr er preget, ikke bare av hvordan vi tenker om dyr, men også at hvordan vi tenker er knyttet til hvordan andre har tenkt før oss. Innsikt på dette området tilhører bokas målsettinger, gitt i introduksjonen. Og vi får mer: Spennet i relasjoner mellom menneske og dyr som vi får innblikk i, er stort. Det handler om insekter og elefanter, fugler, isbjørner, griser og hunder – og alle blir i en viss grad synliggjort som individer. Vi får ikke like mange biografiske opplysninger om alle, men vi får informasjon om hva deres kontakt med mennesker består i, hvilke prosesser de har inngått i som objekter, og med det møtes også en annen av introduksjonens målsettinger, nemlig å vise at dyrene vi møter har levd liv, har vært faktiske, ja subjekter. Vi aner konturene av dyr som subjekter. Vi aner konturene av unike dyr, av ulike individer. Vi aner kun konturene fordi de er innvevde i representasjonelle praksiser, forestilte i historisk-kulturelle kontekster. Men artiklene hjelper til å se at disse praksisene har betydning for hvordan vi tenker om dyr i dag.

Ønsker om å forstå mer omkring dyrs materialitet uttrykkes også i innledningen. Dette blir i liten grad eksplisitt teoretisert i artiklene, men er gjennomgående implisitt i framvisningen av de representasjonelle praksiser som former og oversetter materialiteter. Og i tråd med nyere materialitetstenkning, som ser individer og kulturer som resultat av praksiser der mennesker og dyr inngår, gir boka viktige bidrag til videre tenkning omkring dyrs og menneskers materialitet og kultur. Daniel Miller har framholdt at vi ikke kan forstå hvem vi er uten å se i et materielt speil mot fortida, et speil som viser hvilke gjenstander vi har omgitt oss med og forholdt oss til. Denne artikkelsamlingen kan bidra til at vi kan forstå oss selv ved å se i et lignende speil mot fortida hva angår vår kontakt med dyr.

Museumspraksiser involverer gjenstander. Boka er tekst om museumspraksiser. Men gjennom et vidunderlig designergrep har man gjort materialitet fysisk tilgjengelig for den som har boka i hende. De tekstlige opplysningene på bokomslaget er presentert på to papirlapper festet med en knappenål. Og konturen av nålen er preget i papiret. Den kan sanses. Det gir anledning til å reflektere over den sanselige materialiteten, en sanselighet som i stor grad preger menneskelige relasjoner til dyr.